

# Hyppolite-Jacques FLAMANT

## MISSIONARIS IN HET KEIZERLIJKE CHINA

door Marc VAN TRIMPONT.

Toen ondergetekende in 1992 zijn eerste artikel schreef voor publicatie in het pas boven de doopvont gehouden tijdschrift 'De Heemschutter', viel zijn keuze op zijn eigen grootoom Jules Van Trimpont, missionaris van Scheut (1). Deze keuze had gewoon te maken met ... gemakzucht, en ook met het feit dat de stad Geraardsbergen een koloniaal gedenkteken opgericht heeft, monument dat in de volksmond 'den Olifant' wordt genoemd. Maar een twintigtal jaren voordien verloor een ander missionaris van Scheut (2) en eveneens een geboren en getogen Geraardsbergenaar het leven in een nog verder afgelegen missieland, en dit voor hij zijn eigenlijk missiewerk had aangevat: Hyppolite-Jacques Flamant.

Hyppolite-Jacques Flamant is geboren te Geraardsbergen op 13 augustus 1853 als zoon van Norbert Flamant, hoefsmid in de Gaffelstraat, en van Virginie Hoebeke (3). Hij is dus de broer van Adriaan Flamant die van 1900 tot 1921 burgemeester van Geraardsbergen geweest is.

Hij deed zijn humaniora in het Sint-Catharinacollege alhier, en studeerde vervolgens te Rome waar hij op 16 maart 1878 priester is gewijd. Hij legde zijn geloften af te Scheut op 1 maart 1880 en, zoals het toen de gewoonte was, vertrok hij nog dezelfde dag naar het missieland dat hem was toegewezen. Hyppolite was bestemd voor het missiegebied Kansu in Noord China. Bij zijn aankomste Liang-Chou (=Leang-tchou = Liangchowfu(4) op 25 november 1880 stierf hij aan de gevolgen van tyfus. Hij was amper 27 geworden. Over zijn eigenlijk missieleven kan dus zogoed als niets worden gezegd (5).

Op 7 maart lichtte de 3642 ton metende Anadyr het anker te Marseille. Met deze pakketboot, welke door Hyppolite als *une petite ville* wordt bestempeld, gaat de lange reis naar China. Met z'n drieën waren ze van Scheut; naast Hyppolite was er pater Lievens en pater Roothoofd. Een paar dagen voordien hadden ze te Parijs kennis gemaakt met *sa Grandeur*, de bisschop (6) van Kanton die la 32 jaar China achter de rug had...

---

(1) M.VAN TRIMPONT, Jules Van Trimpont, pionier in Congo-Vrijstaat, in De Heemschutter, 1992, nrs. 104, p.13-16, en 105, p.13-17.

(2) De paters van Scheut worden ook Scheutisten genoemd, of nog paters van het Onbevleete Hart van Maria (C.I.C.M. = Congregatio Immaculati Cordis Mariae).

(3) RONSE, RIJKSARCHIEF, MGA Geraardsbergen, Burgerlijke Stand, geboorteakte nr.166.

(4) Van de lezer wordt verwacht dat hij zich weet aan te passen aan de verschillende soms uiteenlopende schrijfwijze in deze tekst van de Chinese plaatsnamen...

(5) ROME, ARCHIVUM CENTRALE C.I.C.M., dossier H.J.Flamant en brief de dato 30 juni 1995 van de archivaris aan ondergetekende.

(6) Een bisschop werd blijkbaar door de Scheutisten '*sa Grandeur*' genoemd. Ook Jules Van Trimpont had het over '*sa Grandeur*' (M.VAN TRIMPONT, o.c. nr.104, p.15).

De reisroute ging over Napels (9 maart), Port Saïd (20 maart), Suez, Colombo (Paasdag 1880), Point de Galles (29 maart), Singapore (4 april), Saigon (7 april), Hong-Kong (12 of 13 april), en Shanghai (18 april). Voor dit onderdeel van de reis zijn preciese gegevens beschikbaar in het dagboek van Hippolite (7).



Pater Hyppolite Jacques FLAMANT net voor zijn afreis naar China  
(Met dank aan de heer Jacques Flamant)

Tot nogtoe was alles vlot verlopen, en aan boord viel alles best mee. De boordcommissaris, een vroom man, had een cabine beschikbaar gesteld en er een altaar laten plaatsen: *Il fallait voir avec quelle piété il assistait à la première et troisième messe!* (8). Verder zijn er de wetenswaardigheden die nagenoeg elke reis naar onbekende landen kenmerken; soms ook onverwachte ontmoetingen of tragische gebeurtenissen zoals die dag toen de Anadyr Port Saïd binnen voer (notitie van 20 maart). Zoals gebruikelijk werd het schip omsingeld door honderden schuitjes bemand door des blancs, des noirs, des cuivrés, des bistrés, allen door mekaar in een rijk gevarieerd kleurenpalet. Plots klonk een noodkreet door de lucht: man over boord! En zonder te weten wát er precies gaande was haastte iedereen zich naar de achtersteven van het schip. Wat toen te zien was tart elke verbeelding en verklaart de angst die op de gezichten van de mensen te lezen stond.

De met bloed besmeurde brokstukken van een der schuitjes dobberden in een ware bloedpoel; even daar vandaan poogde men de verminkte lichamen op te vissen van vier ongelukkigen. Het waren drie Arabieren en een Griek; toen ze naar de Anadyr voeren om de kabel te halen waarmede ze het schip zouden aanmeren, waren ze te dicht bij de schroef genaderd. Hun schuit werd erdoor aangezogen en werd, net als de vier onfortuinlijken in stukken gemalen... '*Aucun des quatre n'était catholique*', schrijft Hyppoliet tot slot van zijn relaas. Deze tragedie was pas achter de rug of het trio werd door een scheepsjongen verzocht naar de boordcommissaris te gaan. Daar troffen ze een confrater aan.

(7) GERAARDSBERGEN, PRIVEARCHIEF. Met dank aan dhr. Jacques Flamant die ons dit dagboek ter inzage heeft gegeven.

(8) Notitie van 8 of 9 maart ter attentie van zijn overste te Scheut, pater Vranckx.

Na kennismaking bleek het pater Verlinden te zijn: '*Alle dry Vlamingen, dit-il? Ja- Ah bien, bien et la conversation continua en français*'. Die pater Verlinden (9) was onderweg van China naar Scheut, en kwam gewoon even goeie dag zeggen...

De eentonigheid van de lange zeereis werd soms opgevrolijkt door een passagier-muzikant. Men had een piano laten plaatsen op het dek, en men speelde piano en viool. Er waren nog geen radio's toen... Overigens is het ook zo dat geestelijken soms verstrooiing kunnen vinden gewoon wanneer bepaalde streken worden aangedaan. Zo bijvoorbeeld riep de doorvaart doorheen het Suezkanaal het verhaal van de Vlucht naar Egypte voor de geest: '*C'était au travers ces sables stériles que la Sainte Famille, exposée à mille misères, fuyait la cruauté d' Hérode*. En wij, zegt Hyppolite, wij kunnen er zomaar zonder zorgen doorheen. Op een bepaald moment in de Rode zee voer men langs de berg Sinai, maar het was nacht. En, meldt Hyppolite droogjes en misschien zelfs licht geamuseerd (?), een protestants predikant, een van de passagiers, was niet te troosten omdat hij die berg niet heeft kunnen zien...

Goede Vrijdag 1880, ergens in de Indische oceaan. Bij een tropische hitte schrijft Hyppolite een kort briefje. Hij heeft al een week pijn in de benen. Die pijn werd steeds maar heviger en men twijfelde er niet aan of het was rheuma. Gelukkig was het de Goede Week want dan wordt gedurende drie dagen geen mis gelezen, en bovendien is die pijn een bron van bezinning: '*mes maux me donnent le temps de méditer sur les douleurs de notre Sauveur*'. Pas op Paasdag trad beterschap in. Hij had 'salicylate de soude' (10) genomen als geneesmiddel (notitie van 31 maart). En op 7 april noteerde hij dat alle narigheid voorbij was. Uiteindelijk blijkt het een jichtaanval te zijn geweest: '*Ma goutte a été souvent sujet à plaisanterie (...)*'.

De Anadyr bevindt zich nu in de Chinese zee. Daar kan het tijdens de heetste maanden echt gevaarlijk zijn door een orkaan of tyfoon, in het Chinees *ta-fong* genaamd wat staat voor hevige wervelwind. Deze wind komt eerst uit noordelijke richting, draait met volle kracht naar het noordwesten en vervolgens naar het oosten om uiteindelijk naar het zuiden te keren. Een schip dat zich middenin deze beweging bevindt gaat onverbiddelijk naar de haaien (11)...

Het gezelschap arriveert te Shanghai op 18 april. Tegen de verwachtingen in treffen ze er geen gids aan. Hyppolite noteert dat hij naar Kan-sou (Gansu) zal trekken via Mongolië en, zegt hij, de reis zal misschien wat langer duren maar ze zal aangenaamer zijn. En te Peking zal het trio worden opgewacht door Mgr. Bax die zich daar bevindt voor de synode (notitie dd. 20 april).

Alvorens te Shanghai aan te komen hadden ze eerst Saigon aangedaan waar ze ondermeer de Kathedraal bezichtigden. '*un vrai monument pour la Chine*'. Saigon omvatte een Frans stadsdeel, helemaal Europees-aandoend met brede lanen en ruime openbare parken,, en een Chinees stadsdeel, smerig en met smalle steegjes vanwaar men naar binnen kon kijken in de woningen... In deze regio bevond zich ook een leprozerij waar een veertigtal zieken werden verzorgd. Nooit zag ik zoveel ellende, schrijft Hyppolite (notitie dd.25 april). Verscheidene zieken leken nauwelijks nog op een menselijke gedaante; uitgemergeld, met wonden beladen en met handen die veeleer aan een vleesbal doen denken. De vingers vielen van de handen, het ene lid na het andere, net als de tenen van de voeten. Maar naast dit gruwelijk lijden dat ons doet beven voor de eeuwige gerechtigheid, gaat Hyppolite verder, kunnen wij niets dan bewondering opbrengen voor die edelmoedige zelfopoffering van de *Soeurs de Charité* die deze ongelukkigen bijstaan en verzorgen met moederlijke tederheid wat ons aanspoort om Gods eeuwige goedheid te loven. (...).

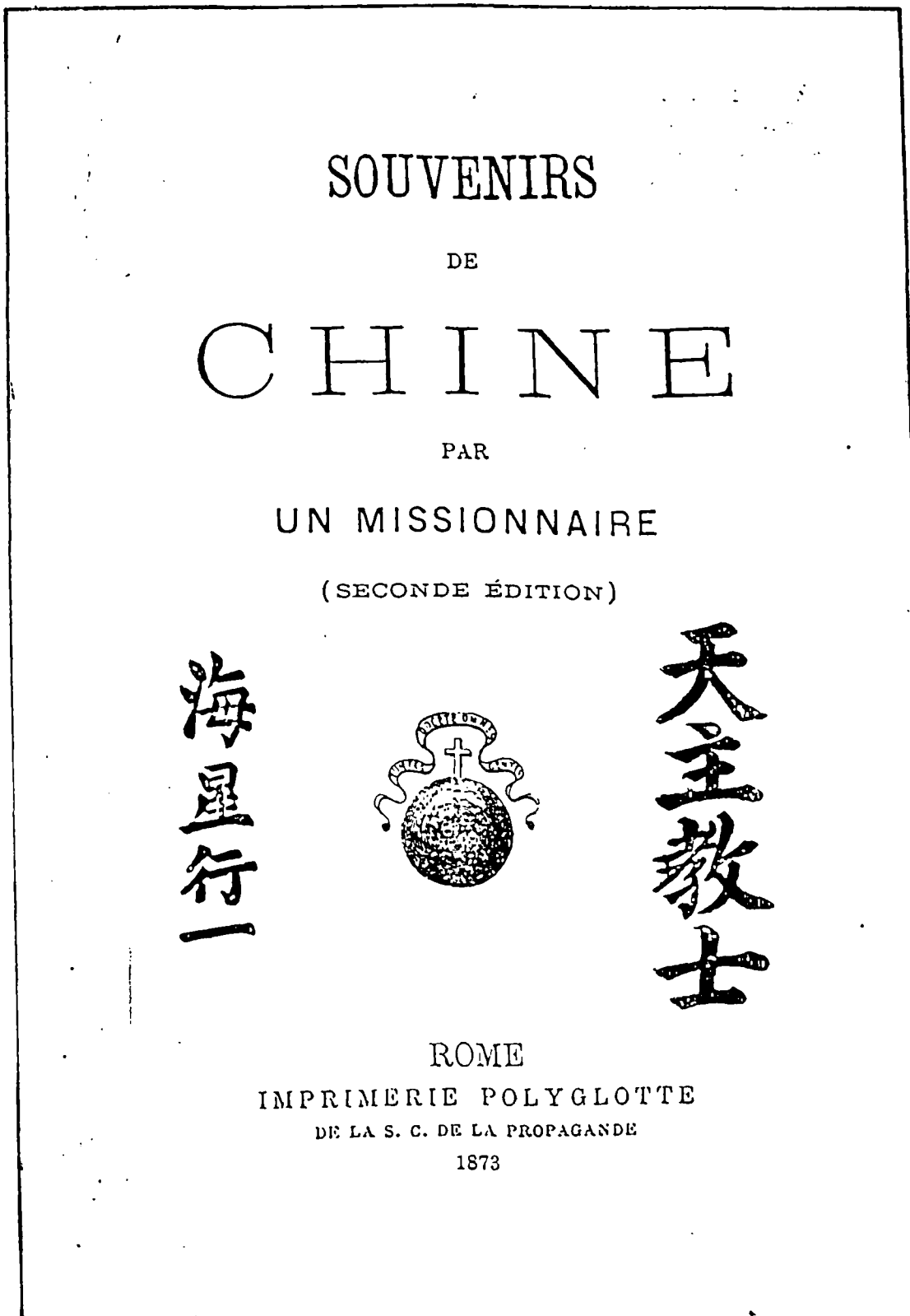
---

(9) Hyppolite verduidelijkt wie die pater Verlinden is. Lees het werk *Voyage de Bruxelles en Mongolie*, zegt hij. Uit dit werk blijkt dat pater Verlinden een der eerste Scheutisten in Mongolië is.

(10) Vergelijkbaar met Aspirine.

(11) F.G., *Souvenirs de Chine par un missionnaire (seconde édition)*, Rome, 1873, p.11.

Hyppolite sluit dit verhaal af met een soort zelftroosting 'car pour ne pas dire, pas un n'y meurt sans avoir appris à connaître et à aimer la vraie religion et sans avoir reçu le baptême'.



Het is ook te Saigon dat hij kennis maakt met een pagode en met de tempel die er een onderdeel van is. In alle pagoden treft men de Boeddhistische drievuldigheid aan voorgesteld door drie reusachtige figuren met een verguld aangezicht en blauw haar. Op de zijkanten staan de heiligen in een bizarre houding. Rechtover het hoofdaltaar brandt een lamp, dag en nacht. Wierookstokjes branden langzaam op ter ere van de meest be-roemde godheden. Achteraan het altaar staat het beeld van de godin Kouan-in, Venus voor de Romeinen; zij heeft verscheidene armen als zinnebeeld van de vruchtbaarheid. De meeste goden zijn schrikwekkend van uiterlijk, hebben hoornen en bokkepoten: echt duivelse gedaanten.

Enkele mindere goden worden in de steek gelaten omdat ze geen wereldlijke gunsten verlenen; ze worden zelfs geslagen en door de straat gesleurd om ze te doen boeten voor hun gebrek aan macht. Anderen worden weggevreten door witte mieren, maar dat belet niet dat ze nog aanbeden worden ofschoon ze duidelijk niet het privilege van onsterfelijkheid genieten (12)...Hyppolite lijkt geschokt door die situatie en hoopt vurig dat die mensen hun ogen zullen worden geopend...: *'Plaise au seigneur de dessiler bientôt ces malheureux qui honorent des images informes fabriquées par eux-mêmes. Hélas, ici Satan règne dans toute sa puissance'*.

Pas hadden ze Saigon verlaten en had de Anadyr koers gezet naar Shanghai, of Hyppolite werd bij een stervende geroepen. Het was de hotelmeester van de Franse consul die van Batavia naar Shanghai reisde. Bij hun inscheping te Singapore voelde hij zich niet fit, maar niets liet een noodlottige afloop vermoeden; de dag voor zijn dood was hij nog vol levenslust maar tegen de avond kreeg hij koorts... Dit voorval had plaats omstreeks 10 april.

Op dinsdag 14 april verliet de Anadyr Hong-Kong. 's Anderendaags bereikten ze de straat van Formosa (13). De zee was er woelig zoals gewoonlijk, en het was er koud. Verderop, de golf van Hang-Tcheou die bezaaid is met talrijke eilandjes, en waarop talloze schuiten, sommige vol zeerovers, hun bestemming zoeken. Op 18 april bereikte de Anadyr de Yang-tze-Chiang (Blauwe stroom). Deze stroom deelt China op in twee quasi gelijke helften: in het noorden Han, en in het zuiden Man. Hij is zowat 3500 kilometer lang, gemiddeld 2 kilometer maar aan de monding 50 kilometer breed. In periodes van overstromingen is de scheepvaart er soms zo gevaarlijk dat ze gewoon niet toegelaten is. Een gezegde wil dat deze 'zoon van de oceaan' dagelijks een boot verslindt (14)...

De Anadyr wierp er het anker. Even later werden de passagiers naar de haven van Shanghai gebracht met een kleine boot. *'Deo gratias! Nous sommes en Chine'*, schrijft Hyppolite. Daar lag post voor het trio, een brief van Mgr. Bax en een van Mgr. Hamer. Hyppolite werd aangeraden om via Mongolië naar Gansu te reizen; ze vernamen ook dat ze te Peking zouden worden opgewacht door Mgr. Bax om dan samen verder te reizen naar Sy-wan-Tzée, de eindbestemming van Hyppolites twee confraters. Het trio bleef te Shanghai tot de 23e. Dan scheepten ze in op het Amerikaanse schip Hang-Kwang dat ze naar Tien-Tsin zou brengen. Eens te Tien-Tsin *'il me faut dire adieu à tout ce qui tient à l'Europe...'* (notitie van 25 april 1880). Om niet te vergeten: Hyppolite kreeg zijn Chinese naam: *'Mon nom Chinois est LANG'* (notitie van 23 mei vanuit Hsi-wan-Tse alias Sy-wan-Tzée).

1 juni 1880. Men is een paard aan het zadelen voor Hyppolite om naar Parabolgamo te reizen waar hij hoopt zijn bisschop aan te treffen; hij wordt vergezeld door twee blanken en enkele Chinese en Mongoolse christenen. Het is waarschijnlijk met een klein hartje dat hij de voorbereidselen gade slaat, want hij heeft het over de moeilijkste reis die hij ooit ondernomen heeft maar hij spreekt zichzelf moed in: *'avec le Coeur de Jésus, que peut-on craindre?'*

Hyppolites laatste notitie dateert van 17 juni 1880 en sluit meteen dit dagboek af; hij heeft ze neergepend te Kwei-Kua-Scheung. Daar verneemt hij dat hij niet naar Parabolgamo mag, want er was geen begaanbare weg in die richting. Mgr. Hamer had in een brief laten weten dat hij tot 29 juni op hem zou wachten te Thai-yan-fou. Hyppolite dacht eraan zich bij de bisschop te vervoegen maar sinds een paar dagen viel er zoveel regen dat de wegen in zeer slechte staat verkeerden wat de voerders onvoorstelbaar hoge prijzen deed vragen, prijzen tot zesmaal het normale tarief...

---

(12) F.G., o.c., p.29-30.

(13) Formosa = Taiwan.

(14) F.G., o.c., p.80.

De reis van Kwei-Kua-Scheung naar Thai-yuan-fou neemt zowat tien dagen in beslag, en Hyppolite vreesde niet tijdig ter plekke te zullen zijn. Daarom besloot hij even te wachten. Verder schrijft hij dat hij 's anderendaags naar Wou-tra-pe in Gouba gaat bij M. Otto om Chinees te leren. 'In fou, ki tse, chên tse min. la mong' (15), waren vermoedelijk zijn eerste woorden Chinees: 'In de naam van de Vader, van de Zoon en van de H. Geest. Amen'. Overigens stelt hij het uitstekend: hij wint zienderogen aan gewicht en de reis doet hem blijkbaar goed. Hij is ook optimistisch gestemd over het verder verloop van de reis, maar 'peut-être sera ce Aôut avant que je sois à Leang-tchou'. Dit laatste is meteen de slotzin in zijn dagboek.

Parmi des chrétiens q'ont précédé  
 ment la fête de S<sup>t</sup> Norbert (6 juin)  
 que puis-je faire mieux que d'offrir  
 pour vous le S<sup>t</sup> sacrifice de la messe.  
 Que le Seigneur exauce ma prière  
 Je prie, cher père, recevez mes souhaits  
 & mes vœux quoique l'expression  
 vour en parviendra un peu tard.  
 Cette lettre v(ou)s sera probablement  
 remise en Septembre, environ  
 vers la S<sup>t</sup> Adrien. Recevez, cher  
 Père, mes souhaits de bonheur, s'il  
 plaît à Dieu, j'offrirai pour v(ou)s  
 la S<sup>a</sup>inte Messe. Mais alors j'espère être  
 déjà dans le Kansou.  
 Je v(ou)s remercie de la lettre  
 que v(ou)s m'avez envoyée. Je v(ou)s  
 remercie également de la lettre  
 de juin, alors que v(ou)s m'avez dit  
 l'espérance de v(ou)s mettre en route  
 qu'illic Sy-mou-tse, (li-choung)

Fragment uit het dagboek van Hyppolite FLAMANT (notitie dd. 6 juni 1880 vanuit Si-Undse): op die dag wordt het naamfeest gevierd van de H. Norbertus; Hyppolite is in gedachten bij zijn geliefde vader die Norbert heet en stuurt hem veel liefs: ook voor zijn broer Adrien is hij attentievol.

(...) Que puis-je faire de mieux, Chér père, que d'offrir p(ou)r vous, le sacrifice de la messe? Que le Seigneur exauce ma prière! P(ou)r v(ou)s chér Père, recevez mes souhaits & mes vœux, quoque l'expression vour en parviendra un peu tard. Cette lettre v(ou)s sera probablement remise en septembre, environ vers la St. Adrien. Recevez, cher frère, mes souhaits de bonheur, s'il plaît à Dieu, j'offrirai pour v(ou)s la S(ain)te Messe. Mais alors j'espère être déjà dans le Kansou. (...)/

(15) F.G., o.c., p.87.

Hyppolite is dus nog verscheidene maanden onderweg geweest alvorens zijn bestemming Liang-Chou te bereiken. Onder de titel *'Een Geloofszending'* verscheen in de *'Godsdienstige Week van Vlaanderen'* anno 1881 een ontroerende bijdrage over Hyppolite waarin ondermeer gezegd wordt dat hij geleefd heeft in de grootste ontberingen, *'tot zoo ver dat hij geen ander voedsel dan het vogelzaad gedurende vele dagen kon genieten (...).'* (16)

De dag van Hyppolites dood meldde de Apostolisch Vicaris of bisschop van Kansu, mgr. Ferdinand H. Hamer, het droeve nieuws. Het was een relaas *'vol zalvende vertroosting, dien de bisschop, met gebroken hert en tranen in de oogen, aan de beproefde ouders schreef bij het lijk van zijnen gevallen medewerker, op den dag zelf van dezes overlijden'*.

Maar laten wij nu de bisschop zelf aan het woord (17):

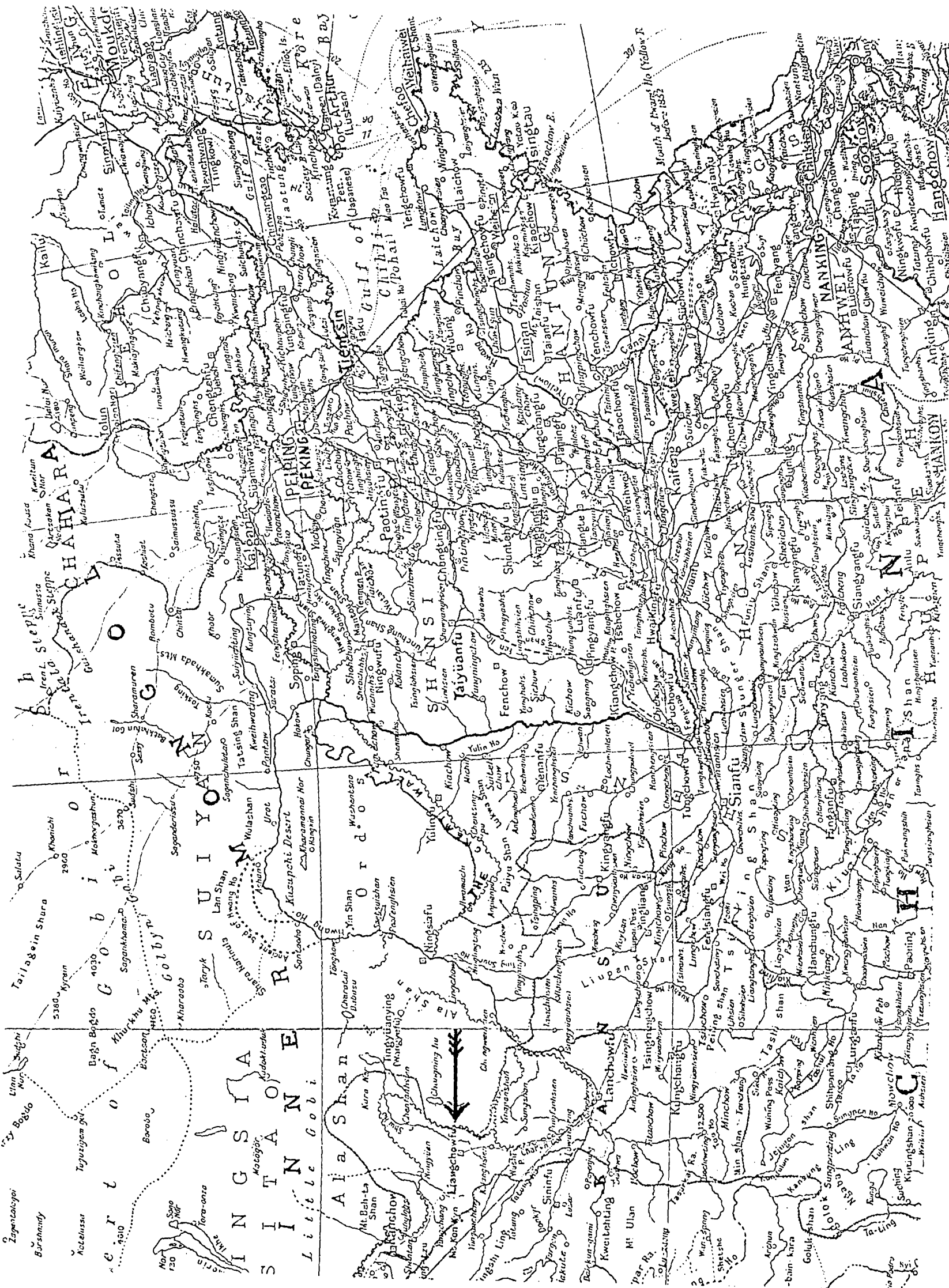
*'Leang-tchou, 25 november 1880*

*'Gij zult ongetwijfeld van uwen beminden zoon de reis vernomen hebben, die wij te samen door een deel van Mongolië aflegden, om in dien Kansou te komen, naar denwelken zijne ieverige ziel sedert maanden verzuchtte. Ondanks eenen aanval van rheumatism waaraan hij veel geleden had op zee; ondanks de vermoeienissen en beroovingen, die eene reis van verscheidene maanden onder een nieuwe lucht noodzakelijk meêbrengt, was onze uitmuntende en teêr beminde Medebroeder toch in volle gezondheid in onze zending toegekomen. Van in de maand September, tijdstip van mijnen terugkeer en zijne toekomst in ons midden, scheen hij aan de nieuwe luchtstreek volkomen te gewennen. Ook spaarde hij zich noch last noch moeite in de studie van de Chineesche taal; en hij deed er zulken rassen voortgang in, dat hij buiten alle gewoonten reeds de kinderen kon onderrichten en de Sacramenten toedienen aan de stervenden. Het is bijna ongehoord dat een zendeling zijnen tol niet betale aan de nieuwe luchtstreek in dewelke hij wil leven en werken voor de glorie van God. Welnu, wij hebben dezen winter een oprecht lentesaizoen, hetgeen zelfs onder de Chineezen vele typhuskoortsen teweegbrengt. Onze duurzame Hippoliet gevoelde er insgelijks eenige voortekens van, den zaterdag 13 dezer. Het was, zoo hij zegde, eene koorts die hij nog gewaar geworden had te Rome en waarvan eenige lepels Quinquina hem teenemaal verlost hadden. Hij bereidde dus zelf dit geneesmiddel volgens het voorschrift van den geneesheer der Propaganda. De koorts bleef inderdaad achter, maar om heviger herop te komen den Maandag 15n, en ditmaal brachten nieuwe geneesmiddelen weinig of geen uitwerksel meer teweeg: Zeker was het van alle eeuwigheid in goddelijke besluiten vastgelegd, dat de ziekte haren gang moest hebben. En de uitslag? Ziedaar de vraag die uwe angstige herten mij aanstonds opwerpen. Den uitslag, ik zou hem u willen verduiken, en ik durf het niet; ik zou hem u in 't lang en 't breed willen vertellen, en mijn herte breekt van droefheid! Een enkel gedacht geeft mij moed in, en dit gedacht komt van den beminden Hippoliet zelf, het kwam altijd weêr op zijne lippen; het was zijn innigste en bijzonderste gevoelen gedurende geheel den loop van zijne ziekte; en, ik durf het zeggen, het is zijn geestelijk testament gelijk ook de zoetste vertroosting die men aan uwe christene herten kan wenschen: "Dat de wil Gods geschiede, en niet de mijne." Gij hebt geen reden meer van droevig te zijn; reeds hebt gij met een edelmoedig hert uw braven zoon aan God opgeofferd, en thans is hij tot een beter leven overgegaan. Voor ons, weenen wij, het is omdat wij een uitverkoren Missionnaris en den besten der broeders verloren hebben. Hij was de onze geworden, met u te verlaten.*

---

(16) *Godsdienstige Week in Vlaanderen*, jg.13, nr.46 van 18 maart 1881, p.364-365. (Met dank aan Dhr. Maurice d'Haese die deze bron beschikbaar stelde).

(17) Vermoedelijk werd de brief in het Frans geschreven en heeft de redactie van de *'Godsdienstige Week in Vlaanderen'* hem in het Nederlands omgezet



Fragment van de landkaart, met Zuid-Mongolië en met Noord-China. Helemaal links ligt de Chinese provincie KANSU met bovenaan links de stad Liangchowfu (aangeduid met een pijl) wat waarschijnlijk de plaats is welke in het verhaal Liang-Chou en Leang-Tschou wordt genoemd.



' Laat dus den vader van zijne nieuwe familie toe in uwe droefheid mede te deelen, en zijne tranen met de uwe te mengen, terwijl hij u de laatste oogenblikken van onzen teergeliefden Hippoliet beschrijft.

' Ik had welhaast , met mijnen medebroeder M. Guéluy, bemerkt, dat de typhuskoorts in den buik ontstaan was; ook waren al onze pogingen en al de geneesmiddelen, die wij ter beschikking hadden, of die wij in de Chineesche apotheken konden vinden, aangewend volgens den aard der ziekte. De eerste crisis ging zeer gelukkig voorbij, den Zondag 21n. Den Maandag 22n en Dinsdag 23n kon men bij den zieke niets anders ontwaren dan een gedurige gejaagdheid. Onnoodig is het te zeggen, dat wij, bij dage en bij nachte, geen oogenblik het bed van onzen vriend verlieten, en dat wij zelf persoonlijk hem met de zorgen omringden welke zijn staat vereischte; het was voor ons een zoete plicht, dien wij met liefde vervulden, en waar wij beiden de grootste stichting in vonden. Wij volgden met aandacht den loop der ziekte.

' Den Woensdag, vreesden wij dat het kwalijk ging keeren, en vandaag bleef er geen twijfel meer of de ziekte was doodelijk. Alle hoop was verlopen! De lieve zieke nogtans bleef volle kennis behouden, ofschoon hij, door de hevige pijnen gepraamd maar weinige woorden kon uitspreken. Tweemaal in den achternoen herhaalde hij zijne biecht; hij ontving de laatste Sacramenten met de teederste gevoelens van godsvrucht; en om 8 ure 's avonds stonden nog op zijne lippen deze woorden te lezen, welke hij gisteren sprak, de handen samengevouwen, en de oogen ten hemel opgeheven: "Wij gaan naar den Hemel."

' Oh! ik twijfel er niet aan, hij trad er binnen op denzelfden stond, ons latende in dit dal van tranen. Wij zullen nogtans niet nalaten voor hem te bidden; in de missie zullen wij 100 missen doen lezen tot lafenis zijner ziel; onze Overste van Scheut en Z. Hoogw. Mgr Bax, Apostolieke Vicaris van Mongolië, zullen ook hun deel betalen in de schuld van broederlijk herdenken waartoe geheel de Congregatie jegens den onvergetelijken overleden gehouden is.

' Het omstandig verhaal, dat wij u komen te doen, zal genoeg zijn, hopen wij, om uwe billijke droefheid te verzachten, en uwe herten te vertroosten. Wij van onze kant, wij zullen nooit vergeten, dat het maar de dapperste soldaten zijn, die op de eerste rangen in het slagveld sneuvelen, en op het graf van Hippoliet zullen wij voortaan moed gaan scheppen, om onze belooning te verdienen, die uw edele zoon reeds bezit.

' Bewaart een aandenken van onze opkomende Missie, waar uw zoon de eerste voorspreker van is, en aanveerd de gevoelens der rechtzinnigste aangekleefdheid van

' Uwen zeer toegenegen in Jezus Christus,

' + FERDINAND H. HAMER

' Bisschop van Tremite i.p.i. apost. vic. Kan-sou

Een kleine drie weken nadien, namelijk op 15 december 1880 schreef de bisschop een nieuwe brief verwijzend naar de vorige, en hij bracht een vrij omstandig relaas van de begrafenisplechtigheid; een afschrift van deze in het Frans gestelde brief wordt bewaard in het archief te Rome(18). En wat nu volgt is eigenlijk een getrouwe weergave (in vrije vertaling) van de voornaamste passages.

Nadat Mgr Hamer zijn eerste brief naar Hyppolites ouders had verstuurd, pleegde hij overleg over de organisatie van de begrafenisplechtigheid en de teraardebestelling. Dit overleg was er nodig temeer daar Hyppolite de eerste zendeling van de Congregatie was die in die missie te Gansu dit aardse bestaan verliet '*pour aller goûter la récompense des bienheureux*'. Overigens moest de plaats voor de teraardebestelling nog worden gekozen, plaats welke steeds de aandacht moest trekken van de gelovigen.

---

(18) Zie voetnoot 5.

Op zowat twee of drie mijl van de stad woonde een christen gemeenschap, en men stond op het punt er een seminarie op te richten. Bij de kerk aanleunend bevond zich een ommuurde tuin van ongeveer een hectare groot, maar die was niet de eigendom van de missie. Onverwijd werd alles in het werk gesteld om die te verwerven, en met succes. Middenin deze tuin liet de bisschop een plaats klaarmaken welke als kerkhof zou dienen. Om de begrafenis meer luister bij te zetten had men een beroep gedaan op medebroeders van andere missieposten wat de verdaging van de plechtigheid noodzakelijk had gemaakt; uiteindelijk werd beslist Hyppolite te begraven op 4 december, d.i. negen dagen na zijn overlijden. En de bisschop vertelt:

*' Nous mêmes le corps habillé de ses ornements sacerdotaux sur un catafalque dans l'église de Leangtchou, et le dimanche 28 novembre nous le mêmes en bière et le plaçames dans une chambre spécialement arrangée'.*

Het lichaam in priestergewaad werd dus op een katafalk gezet in de kerk van Liang-Chou, en op zondag 28 november werd het gekist en dan in een speciaal ingerichte kamer geplaatst waar de gelovigen elke dag konden komen bidden voor zijn zielerust.

Op vrijdagavond kwam M. Van Ostade (vermoedelijk een medepater) aan. Om op tijd te zijn voor de begrafenis had hij 60 mijl (19) afgelegd in nauwelijks 4 dagen tijd. Andere medepaters die eveneens hun vriendschap wilden komen betuigen voor de afgestorvene hadden onderweg af te rekenen met niet te voorziene vertragingen, zodat ze pas arriveerden toen wij al op terugweg waren van de teraardebestelling, aldus de bisschop.

Zaterdagochtend droeg Mr Gueluy hier een plechtige dienst op *'praesente corpore'* (20). Vervolgens zette de lijkstoet zich in beweging. Het was bij achten. Vooraan gingen, in dubbele rij, twaalf catechisten te paard en in groot rouwgewaad. Dan volgden zes koorknappen in koorhemd voorafgegaan door het kruis tussen twee brandende kaarsen, wierookdragers en een vat wijwater. Dan pas het dode lichaam dat op een draagbaar was gelegd welke gedragen werd door jongeren. Toen volgden zes rijtuigen waarin plaats genomen hadden Mgr. Hamer, M. Gueluy, M. Van Ostade en enkele vooraanstaande Christenen. Talrijke Christenen, van wie er sommigen 15 mijl hadden afgelegd om erbij te zijn, volgden te voet. Zo trokken zij door de stad welke als het ware volgepropt was met nieuwsgierigen die de begrafenis van een katholiek priester wilden zien. Omstreeks elf uur bereikten zij de christen gemeenschap van Sy-Chan. Op een kwart uur van het dorp vandaan, werd uitgestapt; men ging te voet het dorp binnen onder het zingen van het Miserere. En weer werd het stoffelijk overschot in de kerk geplaatst, en Mgr. Hamer droeg er een Requiem op met de absolute Libera. Daarna trok men processiegewijs naar het kerkhof.

(...) Wij gaan een groot kruis plaatsen en een grafsteen met een passende tekst erop, gaat Mgr. Hamer verder. En zoals ik jullie schreef in mijn eerste brief, het is voor zijn graf dat wij opnieuw moed zullen gaan scheppen. Graag zouden wij U de persoonlijke dingen van de dierbare afgestorvene willen laten geworden. De grote afstanden en de moeilijke verbindingen leggen ons echter beperkingen op zodat wij alleen kleine voorwerpen waarvoor een envelop volstaat kunnen sturen:

*'Nous vous envoyons donc une tresse des cheveux de votre cher Hippolite, une offrande au très Saint Coeur de Jésus, pour laquelle il avait une grande dévotion, offrande que probablement il a écrit de son sang;(...)*

Mgr. Hamer stuurde dus haarlokken van Hyppolite, een offerande aan het H. Hart van Jezus, offerande welke de overleden missionaris met zijn bloed zou hebben geschreven. Vervolgens nog een paar relikwieën van paus Pius IX, en een onvoltooide brief de dato 5 oktober. Deze brief met het vervolg van zijn reisverhaal was bestemd voor zijn ouders; op 5 oktober was hij nog vijf reisdagen van van Liang-Chou verwijderd.

---

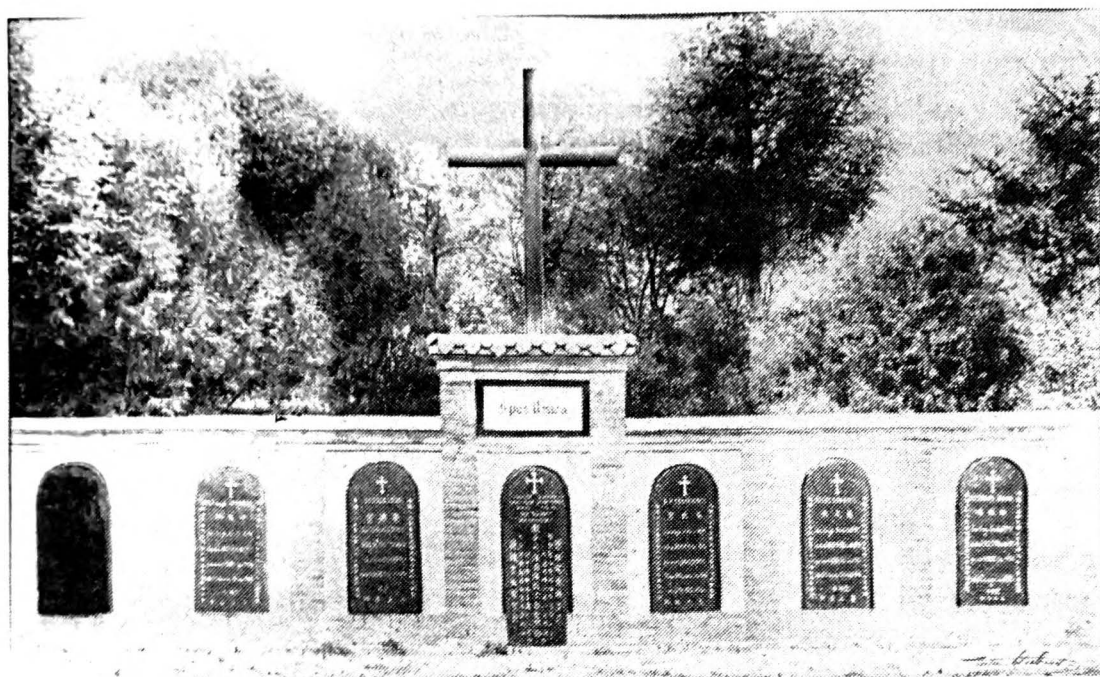
(19) Britse mijl ?

(20) Letterlijk vertaald: in aanwezigheid van het lichaam; terwijl het lichaam aanwezig was.

Mgr. Hamer die deze reis samen met Hyppolite had gedaan belooft het reisverhaal af te werken op grond van de notities uit het dagboek (21) van de afgestorvene, en hij beklemtoont dat hij zich getrouw zal houden aan dit dagboek en alleen omwille van de duidelijkheid hier en daar een woord zal toevoegen.

Tot daar het ontroerend verhaal van de tragedie die de laatste levensjaren van het echtpaar Norbert Flamant-Hoebeke heeft getekend en beheerd...

Marc VAN TRIMPONT.



Praalgraf in China: te Liangchowfu ?

Op het middenpaneel, onder het kruisbeeld en de boodschap in het latijn SPES UNICA (wat staat voor 'enige hoop' kan men met een redelijke mate van zekerheid ontcijferen:

13 AUG 1853

25 NOV 1880

GRANT MONT (?)

LEANG TCHOW

BELGIE

KAN SU

HYP. FLAMANT

..... (?)

Deze tekst wordt gevolgd door een schijnbaar lang verhaal in het Chinees.

(Met dank aan dhr. Jacques Flamant)

---

(21) Dit dagboek lijkt vooralsnog onvindbaar te zijn.